

„Rodzina a prawo i sąd rodzinny” - relacja z konferencji

W dniach 9-11 marca 2015 r., w Sali Kolumnowej gmachu Sejmu RP, odbyła się ogólnopolska konferencja „Rodzina a prawo i sąd rodzinny”. Naczelną Radę Adwokacką reprezentowała adv. Katarzyna Gajowniczek- Pruszyńska, przewodnicząca zespołu ds. kobiet przy NRA.

Spotkanie już po raz drugi zorganizowało Stowarzyszenie Sędziów Rodziny „ Pro Familia ”, Instytut Badań DNA, wydawca kwartalnika „Rodzina i Prawo” oraz Komisja Sprawiedliwości i Praw Człowieka Sejmu RP.

Pierwszy dzień konferencji i panel z udziałem SSN w st. sp. dr Heleną Cieplą z Uczelni Łazarskiego oraz sędzię dr hab. Beatą Janiszewską z Uniwersytetu Warszawskiego koncentrował się na zagadnieniach związanych z zadaniami sądów rodzinnych na płaszczyźnie ustawodawstwa medycznego czyli zastosowania Ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. Dz. U 1997 nr 28 poz 152 o zawodach lekarza i lekarza dentyści.

W tym dniu odbył się również wykład SSO Roberta Zegadło, redaktora naczelnego kwartalnika „Rodzina i Prawo” i sekretarza Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego oraz Pani Elżbiety Seredyn, podsekretarza stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, którzy mówili o zadaniami sądu opiekuńczego wynikających z Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Dz. U. 2011 nr 149 poz. 887 o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Drugiego dnia konferencja rozpoczęła się od wystąpienia sędzi Karoliny Sosińskiej, prezes Stowarzyszenia Sędziów Rodziny „ Pro Familia”, na temat podstawowych zadań Stowarzyszenia tj. m.in. konieczności działania na rzecz poprawy warunków orzeczniczych oraz zmiany wizerunku sędziego rodzinnego. Stowarzyszenie, w przeciągu ośmiu miesięcy działalności, zorganizowało sześć konferencji oraz autorską akcję - „Sędziowie Rodzinni Dzieciom” pod honorowym patronatem Pierwszej Damy RP Pani Anny Komorowskiej.

Z kolei Cezary Grabarczyk, Minister Sprawiedliwości, nawiązał do początków tworzenia się sądownictwa rodzinnego w Polsce, wskazał na rok 1962, kiedy to w Katowicach doszło do powstania pierwszego wydziału rodzinnego, a pod koniec lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku do całkowitego upowszechnienie sądownictwa rodzinnego w Polsce.

Sekretarz stanu w Kancelarii Prezydenta RP Pani Irena Wóycicka wskazała na dramat dziecka jako zakładnika spraw rozwodowych rodziców pozostających ze sobą w konflikcie. Zaakcentowała ciągłą potrzebę ochrony dziecka przed dramatycznymi wyborami sędziów rodzinnych, także w zakresie konieczność osadzania dziecka w rodzinie zastępczej.

Podczas spotkania odczytano również list Prezydenta RP Pana Bronisława Komorowskiego i dokonano uroczystego wręczenia wyróżnień dla sędziów sądów rodzinnych w Polsce.

Następnie głos zabrała Pierwsza Prezes SN prof. dr hab. Małgorzata Gersdorf, która zwróciła uwagę na niedocenywanie sędziów sądów rodzinnych, pomimo rozstrzygnięcia przez nich najważniejszych kwestii dla państwa, to jest losów kolejnych pokoleń Polaków.

Wystąpienie prof. dr hab. Ireny Lipowicz, Rzecznika Praw Obywatelskich, ogniskowało się wokół trzech zagadnień. Pierwsze to sukces jakim jest kwestia, powszechnego już „przyjaznego” przesłuchiwanie dzieci w toku postępowań sądowych, drugie zaś to niewybaczalne, jak wskazała, opóźnienia wobec innych krajów europejskich w rozwoju mediacji. Polska aktualnie cofa się w zakresie ilości przeprowadzanych mediacji, co stanowi poważny mankament wobec faktu erozji

instytucji rodziny i coraz trudniejszych sporów sądowych. Trzecie zagadnienie, stanowiące swoisty wstęp do wykładu prof. dr hab. Jacka Wiercińskiego, dotyczyło problemu uprowadzeń dzieci za granice kraju. Wykład prof. dr hab. Jacka Wiercińskiego z Uniwersytetu Warszawskiego dotyczący cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, koncentrował się na praktycznych zagadnieniach i przesłankach zarządzenia powrotu dziecka, możliwych środkach obrony uczestnika postępowania oraz do podpisanej przez Polskę w 1995 r. Konwencji dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę (konwencja sporządzona w Hadze dnia 25 października 1980 r. (Dz. U. z dnia 25 września 1995 r.)). Prof. Jacek Wierciński przypomniał iż spór między rodzicami rozstrzygany jest przez sąd państwa, z którego dziecko zostało uprowadzone i ma na celu przywrócenie stanu rzeczy sprzed uprowadzenia. Podniósł, że stosowanie Konwencji Haskiej przez sądy zmusza je do poczynienie następujących ustaleń – czy dziecko miało stałe miejsce pobytu w kraju, z którego zostało uprowadzone i czy doszło do naruszenia przepisów i prawa do sprawowania opieki. Oznacza to, iż wnioskodawca winien jest wykazać trzy okoliczności: miejsca stałego pobytu dziecka przed uprowadzeniem (wskazać kraj, szkołę, ubezpieczenie, przedszkole, okoliczności z przeszłości), przysługujące prawo do opieki i do decydowania o dziecku (źródło z mocy prawa, ale także orzeczenia sądowego bądź administracyjnego lub umowy między rodzicami) oraz że uprowadzenie lub zatrzymanie było bezprawne w myśl art. 3 Konwencji Haskiej.

Sędzia Leszek Kuziak z Ministerstwa Sprawiedliwości poruszył temat wniosku sądu polskiego do organu zagranicznego o kontynuację postępowania wykonawczego w niektórych sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej. Sądy opiekuńcze stosują bezpośrednio nadzór nad funkcjonowaniem opieki (całokształt okoliczności badanych w aspekcie dobra dziecka, zalecenia kierunkowe uchwała SN z dnia 9 czerwca 1976 r. w sprawie wzmożonej ochrony rodziny OSN 1976 nr 9 poz. 184) m.in. poprzez bieżące zapoznawanie się z działalnością opiekuna, poprzez wzywanie do składania wyjaśnień i sprawozdań ze sprawowanej opieki także nad majątkiem. Natomiast sąd polski nie ma możliwości sprawowania nadzoru nad rodziną przebywającą za granicą. Kontynuowanie nadzoru w innym kraju nie wymaga stwierdzenia wykonalności i następuje *ex lege*. Automatyczne uznanie orzeczenia nie jest jednak bezwarunkowe. Będzie skutkowało kontynuowaniem nadzoru jeśli sąd polski wystąpi o to do określonego organu, który nie może odmówić dalszego nadzoru. Wymaga to złożenia wniosku do Ministra Sprawiedliwości zawierającego istotne informacje odnośnie miejsca pobytu dziecka, tła i okoliczności sprawy.

Dr Alicja Czerederecka z Instytutu Ekspertyz Sądowych przedstawiła problem udziału dziecka w procedurach sądowych, w tym problematykę wysłuchania małoletniego. Zwróciła uwagę, iż decyzja o przesłuchaniu dziecka winna być uzależniona od oceny jego rozwoju i stopnia dojrzałości. Zdaniem prelegentki pod uwagę należy brać także ogólne właściwości pamięci dziecka, zdrowie dziecka, kontekst jego rozwoju oraz czynniki sytuacyjne w tym sytuacji rodzinną. Wskazała, że dzieci zapamiętują przebieg określonych zdarzeń, ale także dokonują ich interpretacji. Odtwarzanie z pamięci dziecka jest wspomagane i istnieje duże niebezpieczeństwo sugestii z zewnątrz. Stwierdziła, iż szanse na pełną, zwartą relację dziecka są niewielkie. Podniosła, iż w wieku przedszkolnym dzieci cechuje wysoki stopień uogólnienia i podatności na sugestię. W tym wieku jak również w wieku wczesnoszkolnym nie istnieje wystarczający zasób doświadczeń życiowych i z tego powodu to źródło informacji należy oceniać ostrożnie i odnosić każdorazowo do opinii specjalisty. Osobami kompetentnymi w tym zakresie są lekarze psychiatry lub neuropedagodzy dziecięcy.

Debata z udziałem prof. Jacka Wiercińskiego, SSO Robert Zegadło oraz SSO Doroty Trautman, sędzi wizytator ds. Rodzinnych i Nieletnich SO w Warszawie, o problematyce uregulowania kontaktów z małoletnimi i ich wykonywania była ostatnim merytorycznym wydarzeniem obrad w tym dniu.

W ostatnim dniu konferencji odbył się wykład prof. dr hab. Rafała Kubiaka z Uniwersytetu Łódzkiego poświęcony zgodnie na zabieg medycznym przeprowadzany u osoby małoletniej.

W toku konferencji uczestnicy mogli wypełnić ankiety, które określą ich oczekiwania w związku z planowaną przez Stowarzyszenie realizacją kolejnych przedsięwzięć szkoleniowych.

Adw. Katarzyna Gajowniczek-Pruszyńska